

18๗๑๑

บกน้อยทำรังแต่พ่อตัว ...

รังที่แตกต่าง ชีวิตที่แตกต่าง

ดร.ประภากร ราษฎรย*

นกตัวผู้พูดขึ้นว่า “ที่นี่ໄงเล่าจัง เป็นที่ซึ่งเราต้องการมาทำรัง ไม่มีเด็กคนไหนรู้ว่ามีรังนกอยู่ในนี้ เพราะว่าใบเตาวัลย์ จะปกคลุมรังไว้อย่างมิดชิดหั้งจะป้องกันฝนและลมให้เราด้วย” ดังนั้น นกagation เข่นหั้งสองตัวจึงช่วยกันควบคิก็ไม่เล็กๆ และฟางข้าวมากองของรวมไว้ ควบคิก็ไม่มากกูเป็นพื้น เอาตีนเหยียบไว้แล้วเอาปากسانฟางข้าวสอดเข้ากับคิก็ไม่ ทำรังขึ้นมาrang หนึ่งอย่างงดงาม ใช้โคลนและหญ้าขี้ดให้คิก็ไม่เล็กๆ รวมกันเป็นรูปทรง ส่วนภายในรังใช้ใบหญ้าอ่อนๆ รองเพื่อให้นุ่ม ในขันสุดท้าย นกตัวผู้บินไปยังต้นฝ่ายเก็บเอาปุยฝ่ายมากกูภายในให้รังนั้นอุ่นสบายขึ้นอีก ส่วนนางนกบินไปยังทุ่งนาขันนกมากรูกายในเช่นกัน” ...

เป็นคำบรรยายบางตอนในหัวข้อเรื่อง ทำรัง ของหนังสืออ่านสำหรับเด็กประถมศึกษาเรื่อง นกagation ของกรมวิชาการ กระทรวงธรรมการ (กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน) ที่เขียนขึ้นเพื่อสอนให้เด็กอายุช่วง 8-10 ขวบ เกิดความรู้สึกกรักธรรมชาติ มีความกรุณาต่อสัตว์ และมีความเพลิดเพลินฯ พิมพ์ขึ้นในปี 2483 ...

ตั้งแต่ช่วงเดือนกุมภาพันธ์จนกระทั่งถึงราواๆ เดือนกันยายนของทุกปีหรือตั้งแต่ปีงาช้ำๆ ตุ่ร้อนจนกระทั่งถึงปลายฤดูฝน เป็นช่วงที่นกอยู่ในช่วงจับคู่สมพันธ์เพื่อผลิตลูกตัวน้อยๆ นารักษาเพาะพันธุ์ให้อยู่รอดในโลกใบเมืองต่อไป

ช่วงเวลาเลือกคู่

ช่วงเวลาที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับนกมากที่สุด เพราะเป็นการเพิ่มโอกาสให้ลูกนกสามารถเจริญเติบโตออกจากกรังได้ โดยจะตรงกับช่วงเวลาที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์เพียงพอสำหรับเลี้ยงดูลูกนกให้รอดชีวิตได้ นกที่หากินบนบกส่วนใหญ่จะจับคู่ ผสมพันธ์ สร้างรังและวางไข่ในช่วงปลายฤดูหนาวไปจนถึงกลางฤดูฝน เพื่อให้ลูกนกดิบโตขึ้นมาในช่วงที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ หากมองลึกลงไปอีกจะพบว่า นกที่กินพวงผลไม้เป็นอาหารหลักอย่างเช่น นกตีทอง (นกที่ส่งเสียงร้อง ตึ๊ง... ตึ๊ง... อยู่บนต้น詹姆จูรี ตัวเขียวๆ คง

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีทางสัตว์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ภาพที่ 1 นกอีสั้น (*Common Moorhen*) ทำรังโดยใช้พืช嫩มากองสูงแล้วทำเป็นแอ่งทรงกลางอยู่บนกอกผักดบชวา

ภาพที่ 2 นกตีทอง (*Coppersmith Barbet*) ซ่วยกันเจาะโพรงรังตามต้นไม้เนื้ออ่อน อย่างเช่น ต้น Jamie จุรี และต้นหงษ์ทองหลาง

ภาพที่ 3 นกเงือกปากดำ (*Bushy-crested Hornbill*) ใช้โพรงไม้อรرمชาติเป็นที่สร้างรัง ในภาพลูกนกโต ใกล้จะออกจากการรังได้แล้วจึงทะลายตินที่ปิดปากโพรงออกจนกว่าง

ภาพที่ 4 นกแขงแขวงบ่วงใหญ่ (*Greater Racket-tailed Drongo*) ใช้กิ่งไม้และแขนงไม้เล็กๆ สำนเป็นรังรูปถ้วยอย่างง่ายๆ บนกิ่งไม้

ลีเหลือง หน้าปากสีแดง ขนาดไม่ใหญ่ไม่เล็ก และมองเห็นยากมาก) นกโปรดหัวใน (ภาษาเหนือเรียกว่า นกปีดจะลิว) รวมทั้งนกโปรดสวน จะเริ่มเกี้ยวพาราสี (จีบกัน) ตั้งแต่ปลายเดือนมกราคมและจะพบว่ามีการสร้างรัง วางไข่มากที่สุดในช่วงปลายเดือนมีนาคมจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม ที่เป็น เช่นนี้ เพราะว่า พากผลไม้ต่างๆ ที่เป็นอาหารนกอย่างเช่น พากตันไทร ตันโพตันตะขบ ฯลฯ พร้อมใจกันออกดอกออกผล ดังนั้น ลูกนกที่ลีมตามหาได้ในช่วงนี้ก็จะมีอาหารกินอย่างอุดมสมบูรณ์

ส่วนนกที่กินพอกแมลงเป็นอาหารหลักอย่างเช่น นกกระจิบรวมดาน กะรังจิบหญ้าสีเรียบ นกกระจิบหญ้าอักษะ นกยอดข้าวทางแพนลาย นกยอดข้าวทางแพนหัวแดง นกจาบฝนปีกแดง พุดง่ายๆ ก็คือ พากนกตัวเล็กๆ ที่หากินอยู่ตามริมแม่น้ำ ทุ่งหญ้าหรือท้องทุ่ง นกพอกนี้ส่วนมากแล้วจะเริ่มจับคู่ในช่วงต้นฤดูร้อน (ประมาณปลายมีนาคมจนถึงต้นเดือนพฤษภาคม) แล้วจะทำรัง วางไข่ในช่วงต้นฤดูฝนไปจนถึงกลางฤดูฝน (ประมาณกลางพฤษภาคมไปจนถึงประมาณเดือนกรกฎาคม) ซึ่งเป็นช่วงที่มีฝนตก แมลงและหนอนต่างๆ มีเยอะมาก พากนกกระจิบและนกยอดข้าวจัดเป็นนกที่กินแมลงตัวเล็กๆ เป็นอาหารหลักโดยจะไม่กินพากผลไม้เลย ดังนั้นพ่อแม่不堪จะต้องการระยะเวลาให้พอดีไม่เช่นนั้นจะต้องลำบากในการหาแมลงมาเลี้ยงลูก ผิดกับพากนกที่กินผลไม้เป็นหลัก นกพอกนี้ส่วนใหญ่จะกินอาหารได้หลายอย่าง หากเดินไปตามท้องทุ่ง หรือทุ่งหญ้าในช่วงฤดูฝนจะพบนกพอกนี้บินกันตลอดเลย...

พากนกน้ำส่วนใหญ่หรือนกที่หากินตามแหล่งน้ำจะเลือกจับคู่สมพันธุ์ สร้างรัง วางไข่ ในช่วงกลางจนถึงปลายฤดูฝน เพราะเป็นช่วงที่น้ำหลาภมีอาหารอุดมสมบูรณ์สำหรับลูกนกที่ออกมาจากรังพอดี ผู้อ่านคงแปลกใจทำใจนกน้ำไม่ทำรังตั้งแต่ต้นฤดูฝน สาเหตุก็เพราะว่าในช่วงต้นฤดูฝนจะมีฝนตกมากน้ำหลาภ ระดับน้ำไม่คงที่ซึ่งเป็นอันตรายต่อรัง

ช่วงเวลาที่เหมาะสมนกน้ำจะเลือกจับคู่สมพันธุ์ได้เลยว่า เป็นผลมาจากการวิจัยทางการ การคัดเลือกพันธุ์ และการเรียนรู้โดยธรรมชาติ ตัวไหนที่ปรับตัวไว้ได้ กะระยะไม่เป็นก็จะสูญหายไปเองตัวไหนที่ปรับตัวได้ กะระยะเวลาได้ถูกต้องก็จะสามารถอยู่รอด ...

การสร้างรัง

มนุษย์มีบ้านเป็นที่อาศัยหลับนอน แต่สำหรับนกนั้นโดยปกตินกที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติไม่มีรังเอาไว้นอน แต่พากนกจะอาศัยหลับนอนตามกิ่งไม้ บังหน้าหรือตามบริเวณลึกลูกสร้าง เช่น ใต้ขยายคานบ้านเรือนบัง ตามสายไฟฟ้าบัง แต่เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์นกจะจำเป็นต้องสร้างรังไว้สำหรับเป็นที่วางไข่และเลี้ยงลูกให้ปลอดภัยจากศัตรูและสภาพภูมิอากาศที่ไม่เหมาะสมรวมทั้งยังช่วยให้ความอบอุ่นแก่ไข่และลูกนก นกจึงสร้างรังขึ้นมาเฉพาะเวลาจะมีลูกเท่านั้นและรังของนกมีขนาดไม่ใหญ่โดยว่าตัวนกมากนัก เพราะถ้ารังยิ่งใหญ่มากเท่าใดก็เท่ากับว่าจะต้องเสียพลังงานไปกับสิ่งที่ไม่จำเป็นกับชีวิต อีกทั้งยังทำให้การดูแลรังและลูกนกลำบากขึ้นไปอีก ดังนั้นรังจะมีขนาดเท่าที่นกจำเป็นต้องใช้ จนมีคนนำมาทำเป็นสำนวนไทยที่ว่า “นกน้อยทำรังแต่พอตัว” นกที่สร้างรังเพื่อให้เป็นที่วางไข่และเลี้ยงลูกจะเป็นพากนกในอันดับนกเกาะคอน เท่านั้น

การเลือกใช้วัสดุทำรังของนกเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก นกแต่ละชนิดจะเลือกวัสดุที่ใช้ทำรังแตกต่างกัน เป็นเรื่องที่น่าแปลกว่าใจว่าทำไม่นกจึงเลือกใช้วัสดุบางอย่างและไม่ใช้วัสดุบางอย่าง หรือใช้วัสดุที่ไม่เหมือนกันในนกแต่ละชนิด วัสดุที่นกนำมาใช้ทำรังมักขึ้นอยู่กับลักษณะของรังที่จะสร้างซึ่งแตกต่างกัน

ไปแล้วแต่ชนิดของนก โดยปกต้องคำนึงถึงความปลอดภัย มั่นคง แข็งแรงและไม่เป็นจุดเด่นให้ศัตรูเห็นได้ง่าย ส่วนมากแล้วจะน้ำวัสดุที่ได้จากต้นไม้มามาทำรัง เช่น กิ่งไม้ ใบไม้ หรือเยื่อไม้ โดยนกใช้ปากควบ แต่ก็มีนกบางชนิดที่ใช้วัสดุแปลงออกไป เช่น นกกระแตด้วย ใช้ก้อนหินมารองพื้นรังที่ทำเป็นเอ่งบนพื้นดิน พากนกนางแอ่นใช้ดินมาทำรัง ส่วนพากนกแอ่นใช้น้ำลายของมันมาเป็นส่วนผสมในการทำรังโดยเฉพาะนกแอ่นกินรังจะใช้น้ำลายล้วนๆ ทำเป็นรังติดไว้ตามผังต้า ส่วนนกที่อาศัยอยู่ใกล้ชิดกับคน เช่น นกเขียง และนกกระอก รู้จักที่จะนำเอาวัสดุต่างๆ เช่น เชือกฟาง หรือถุงพลาสติกมาดัดแปลงใช้เป็นวัสดุทำรัง เมื่อนกทำรังเสร็จแล้วส่วนใหญ่มักจะนำขันนกซึ่งอาจจะเป็นไข่ของตัวเองหรือไข่ของสัตว์อื่นมาวางพื้นให้รังนุ่ม

สถานที่สร้างรัง

สถานที่สร้างรังเป็นสิ่งสำคัญที่นกมักคำนึงถึงเป็นประการแรก นกจะเลือกสร้างรังในจุดที่ศัตรูเข้าถึงได้ยากที่สุดเพื่อโอกาสที่ลูกนกจะสามารถครอบครองได้ สถานที่สร้างรังแตกต่างกันไปแล้วแต่ชนิดและคุณลักษณะของนกซึ่งแยกออกได้ดังนี้

1. นกที่สร้างรังบนพื้นดิน
2. นกที่ทำรังตามพุ่มไม้
3. นกที่ทำรังตามปลายกิ่งไม้ในที่ต่ำ
4. นกที่ทำรังบนกิ่งไม้ในที่สูง
5. นกที่ทำรังตามลำต้นไม้

พากน้ำส่วนใหญ่จะเปิดมักจะสร้างรังอยู่บนพื้นดินที่ชื้นอยู่หนีอพิษน้ำนั่นเอง แต่ก็มีนกน้ำบังชนิดเช่น พากนกยาง นกน้ำแลวนกกระสาทำรังบนกิ่งไม้ในที่สูงและอยู่รวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ส่วนเปิดบางชนิดก็เลือกทำรังในโพรงไม้ธรรมชาติตามต้นไม้ใหญ่เมื่อลูกเปิดฟากออกเป็นตัวแล้วก็จะพาลูกมาหากินตามแหล่งน้ำที่อยู่ใกล้ๆ

นอกจากนี้มีนกบางชนิดสามารถปรับตัวเข้ามาทำรังตามบ้านเรือนในแหล่งชุมชน หรือบริเวณใกล้เคียง เช่น นกกระজอกบ้าน นกเขียงสาริกา และนกกาเงยบ้าน ฯลฯ

รังที่แตกต่าง ชีวิตที่แตกต่าง

รังนกมีมากหลายแบบ นกบางชนิดทำรังบนพื้นดิน แต่บางชนิดก็ทำรังไว้บนต้นไม้ บนหน้าผาหรือแม้แต่ต่ำส่วนต่างๆ ของอาคารบ้านเรือนอย่างไรก็ตาม นกหากระดิษจะใช้เศษเส้นใยหัวงันแล้วจะพับว่า นกที่มีริบบันนาการตัวจะสร้างรังแบบง่ายๆ แต่นกที่มีริบบันนาการสูงจะสร้างรังลับซับซ้อนและแน่นหนามากขึ้น ดังนั้น ลักษณะของรังก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจำแนกกลุ่ม ชนิดและพฤติกรรมของนกได้ เช่นกัน ลักษณะของรังที่พบเห็นมากออกเป็นรูปแบบต่างๆ มีดังนี้

1. รังบนพื้นดิน (ground nest) รังแบบนี้เป็นเพียงเอ่งดินดินตื้นๆ บนพื้นดินเท่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นแบบตามธรรมชาติหรือเอ่งที่นกจงใจสร้างขึ้นโดยใช้เท้าหรือบางชนิดอาจใช้ปากช่วยในการขุดคุยกันก็ได้ นกบางชนิดในกลุ่มนี้อาจหาพวกใบไม้หรือเศษหญ้าแห้งมาทำเป็นวัสดุรองรังบ้านแต่บางชนิดก็ไม่มีตัวอย่างนกที่สร้างรังบนพื้นดิน เช่น พากไก่ฟ้าและไก่ป่า นกคุ่มและนกกระทา นกตับยุง นกนางนวล นกนางนวลแกลง นกตีนเทียน นกกระแตดี นกหัวโต นกกระแตด้วย แลวนกแอ่นทุ่ง ฯลฯ ไข่ของนกเหล่านี้จะมีสีตันและลวดลาย

ภาพที่ 5 เนยี่ยวนกเข้าชิครา (*Shikra*) เอาเก็บไม้มาสำหรับรังแบบหยาบ ๆ วางบนรากของต้นไม้ใหญ่

ภาพที่ 6 นกจับแมลงจุกคำ (*Black-naped Monarch*) นำเยื่อไม้และรังไม้เล็ก ๆ มาสำหรับลูกน้อย ไม่ใช้มุงมาบุรังด้านนอกซึ่งนี่เพื่อให้มีสีสันกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

ภาพที่ 7 นกแขนน้อยแคบขา (*Bar-winged Flycatcher-shrike*) ช่วยกันนำเยื่อไปเล็ก ๆ ให้เล่นและใช้แมงมุมมาบุรังที่อยู่บนส่วนโค้งของกิ่งไม้ให้กลมกลืนกับสภาพของกิ่งไม้

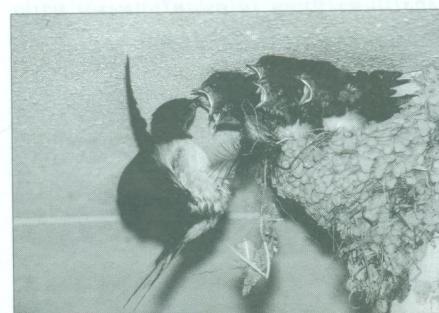
ภาพที่ 8 นกกระจิบท้ายธรรมชา (*Common Tailorbird*) คาดไข่นุ่นไปเย็บใบไม้ให้ติดกันเป็นรังและใช้ร่องพื้นรังให้อ่อนนุ่ม

ภาพที่ 9 รังของนกกระจีบหยาดธรรมชาติ (*Common Tailorbird*) ที่ใช้ใบไม้และไทรแมงมุมมาเย็บใบไม้ให้ติดกัน ก่อนที่จะทำรังเป็นรูปถ้วยอยู่ภายใต้รากไม้

ภาพที่ 10 นกกระจาบธรรมชาติ (*Baya Weaver*) นกใบหยาดสามารถเป็นรังห้อยอยู่บนยอดไม้อาย่าร์ประดิษฐ์

ภาพที่ 11 นกนางแอ่นบ้าน (*Barn Swallow*) ใช้ดินโคลนผสมกับน้ำลายของตัวเองมาบ้านเป็นก้อนก่อนที่จะติดไว้กับผนังจนเป็นรังรูปถ้วยแล้วใช้เศษหญ้าและพางเป็นตัวเขื่อมยึดอีกที่หนึ่ง

ภาพที่ 12 นกแอ่นฟ้าเคราขาว (*Whiskered Treeswift*) ทำรังเป็นรูปถ้วยบนกิ่งไม้เล็กๆ ที่แกะงะไปมาตามกระแสนลมตลอดเวลา เมื่อว่างใช้แล้วจะใช้น้ำลายอีกดีฟองไว้ไว้กับรังอีกชั้นหนึ่งเพื่อไม่ให้ฟองไข่ตกลงมา

กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมมากจนทำให้ศัตรูมองเห็นได้ยากแม้ว่าจะอยู่บนพื้นโล่งๆ ก็ตาม นอกจากนี้แล้วสีขันของนกพวกนี้ก็มีลักษณะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมรอบข้าง เช่น ไก่ป่าตัวเมีย นกคุุ่ม หรือนกตับยุง ฯลฯ เมื่อนกเหล่านี้กำลังกินไข่อยู่ยังมีสีสันบนลำตัวที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมอีกด้วย นกที่ทำรังแบบนี้จัดว่าเป็นนกที่มีวิวัฒนาการต่อแต่การพรางตัวดีเยี่ยม

2. รังที่มีขนรองรับ (*feather nest*) รังแบบนี้พัฒนามาจากรังบนพื้นดินโดยมีการนำเอวัสดุต่างๆ เช่น ใบไม้ ใบหญ้า แต่ส่วนใหญ่จะเป็นชนของนกเองมากองสุมรวมกันไว้เป็นรัง ขันที่นำมารองรังส่วนใหญ่จะเป็นชนของนกตัวเมียที่ผลัดออกมาก่อนหรือบางที่อาจจะควบมาจากการอพยุงตัวนั้น การถอนขนบริเวณหน้าอกหมายความว่าต้องช่วยในการลอกตัวบนผิวน้ำนั้น การถอนขนบริเวณหน้าอกหมายความว่าต้องช่วยเพิ่มในบริเวณที่รักษาความอบอุ่นให้แก่ไข่แล้วยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายเทความร้อนจากหน้าอกแม่เปิดไปยังฟองไข่ที่ทำการพักได้อีกด้วย

3. รังที่ทำด้วยพืช嫩 (*marsh nest*) รังแบบนี้พัฒนามาจากรังบนพื้นดินແຕپไปทำไว้บนพื้นดินที่ชื้นและ หรือบริเวณที่มีพืช嫩น้ำขึ้นอยู่บ้างโดยการควบอาพืช嫩 ต่างๆ มากองสุมรวมกันไว้ให้มีแข็งแรงกว่าพอกใช้วางไข่ได้ สีสันของเปลือกไข่มักกลมกลืนกับพืช嫩ที่ใช้ทำรังด้วย นกที่สร้างรังแบบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นนกที่อาศัยและหากินอยู่ในบริเวณแหล่งน้ำทั่วไป เช่น นกอัญชัน นกอีโกิง นกกวัก นกอีล้า นกอีลัม นกพินฟุต นกโป่งวิด นกพริก และนกอีเจวฯ ฯลฯ รังนกแบบนี้ส่วนใหญ่มักจะชื่นชอบอยู่ในกอพืช嫩น้ำจนมองเห็นได้ยาก

4. รังลอยน้ำ (*floating nest*) รังแบบนี้พัฒนาการมาจากรังที่ทำด้วยพืช嫩 แต่ว่ามันจะทำไว้ตามกอพืช嫩ที่ขึ้นอยู่ในน้ำหรือบริเวณริมน้ำ รวมทั้งพืชลอยน้ำต่างๆ เช่น พักตบซวา โดยใช้พอกใบและต้นพืช嫩ต่างๆ มากองสุมรวมกันพอให้มีแข็งแรงสำหรับวางไข่ได้ นกที่ทำรังแบบนี้ เช่น นกเป็ดผี และพวงกนเป็ดน้ำบ้างชนิดฯลฯ นกที่ทำรังแบบนี้ส่วนมากแล้วจะมีไข่สีครีม มีลวดลายเล็กน้อย แต่เมื่อแม่นกจะออกจากรังเพื่อไปหาอาหารนั้นมันจะควบอาวัสดุรองรังมาปักคลุมฟองไข่ไว้ในให้ศัตรูเห็น

5. รังแบบโพรง (*cavity nest*) รังแบบนี้นกอาศัยจะเจาะโพรงเอาเองหรือใช้โพรงไม้ธรรมชาติหรือรอยแตกของก้อนหินเป็นที่วางไข่ ในบางครั้งนก็คึกคบเจ้าวัสดุต่างๆ เช่น พอกใบไม้ ใบหญ้า หรือเศษของนกเองมารองรังพื้นโพรงบ้าง เช่น นกตะขาบทุ่ง นกกระวางหัวขوان นกขุนแน่น นกแก้ว และนกเค้า ล้วนนกเจอกไม่ได้เจ้าโพรงเองแต่ทำรังในโพรงไม้ที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ แล้วนำเอาโคลนและมูลนกมาทำเป็นผังปิดปากโพรงจนเก็บมิดเหลือไว้เพียงช่องเล็กๆ พอกที่จะผลิตจะงอยปากออกมากได้เท่านั้น เพราะจะงอยปากและใบหนาของนกเจอกมีลักษณะโครงสร้างที่กลวงภายในเจิงเปร้าและแตกหักได้ง่าย นกบางชนิด เช่น นกกระเต็น และนกจาบคากจะใช้รูขุดโพรงลงไปในดินหรือดินปนทราย ซึ่งมักจะเป็นบริเวณหลังหรือเนินดิน แต่พวงกนโพรงจะและนกหัวขوان จะใช้ปากเจาะโพรงเองตามลำด้านของต้นไม้ที่มีเนื้อไม่ไม่แข็งมากนัก นกพวกนี้จึงมีจะงอยปากที่แข็งแรงประกอบกับมีกะโหลกศีรษะที่สามารถรองรังแรงสั่นสะเทือนจากการเจาะไม่ได้ นกที่ทำรังแบบนี้จัดว่าเป็นนกที่มีวิวัฒนาการต่อเช่นกัน เพราะไม่ได้มีการนำวัสดุใดๆ มา ก่อสร้างเป็นรังเช่นเดียวกับรังบนพื้นดิน

6. รังแบบง่ายๆ (*platform nest*) รังแบบนี้เป็นรังของนกที่มีวิวัฒนาการสูงขึ้นมากขึ้นหนึ่ง เพราะไม่ได้ใช้พื้นดินหรือโพรงไม้เป็นที่วางไข่ แต่จะใช้วัสดุต่างๆ คือ กิงเม้ แซนเง้เม้ ตันหญ้า เกามาขัดสาบกันอย่างง่ายๆ บนผ่านกิงไม้อ้อร่าไม้เป็นระเบียบมากนักเพื่อก่อขึ้นเป็นรังแล้วมีแข็งแรงคงทนกว่ารังไข่ได้เท่านั้น นกบางชนิดอาจสร้างรังแบบนี้ไว้บนพื้นดินหรือตามหน้าผาหินก็ได้ รังแบบนี้อาจจะดู

บนบางชนบทสามารถมองเห็นได้ในจากทางด้านใต้ของรัง กีได้ เช่น รังของนกกระปุด นกเข้า นกพิราบ เหยี่ยวปีกแตก (Hawks) เหยี่ยวปีกแหลม (Falcons) นกยาง นกกระทุง นกช้อนหอย และอีกฯ ฯ

7. รังแบบถ้วย (cupped nest) รังแบบนี้เป็นรังของ นกที่มีวัฒนาการสูง นกจะทำรังไว้ตามส่วนกึ่งไม้เพื่อให้งามกึ่ง ไม้รองรับรังเอาไว้ รังทำด้วยกิ่งไม้เล็ก ๆ แขนงไม้ ใบไม้ และใบ หญ้า นำมาขัดสนานกันอย่างเป็นระเบียบและเนียนยวั่นทั้งทาง กันรังและขอบรังจนดูคล้ายถ้วย รังเหล่านี้มักมีรังดูที่อ่อนนุ่ม เช่น ใบไม้ ใบหญ้าหรือขันกรองรังอีกชั้นหนึ่ง บางครั้งก็อาจ จะนำไปในรัง หรือในรังของรังอีกชั้นหนึ่ง บางครั้งก็อาจ จะนำไปในรัง หรือในรังของรังอีกชั้นหนึ่ง หรือรัง รังเพื่อพรางตาตั้งรูป เช่น รังของนกอีเพรด นกปรอด นกแข็งแχ นกชี้มันน้อย นกอีเลือ นกเขียวท่านทอง และนกเขียว ราม ฯ ฯ นกที่สร้างรังแบบนี้จะอยู่ในอันดับของนกเกาะคอน ที่สื้น

8. รังแบบลูกนอลหรือรูปโดม (globular nest) รัง แบบนี้พัฒนามาจากการรังแบบถ้วย โดยการสร้างขอบรังให้สูงขึ้น แล้วทำเป็นหลังคาโค้งลงมาเหลือช่องทางเข้ารังอยู่ทางด้านหน้า รังทำด้วยใบไม้ ใบหญ้า และวัสดุอื่น ๆ ที่สามารถสอดประสาน กันอย่างแน่นหนาและคงรูปร่างอย่างเนียนยวั่น มีรูปร่างค่อนข้างกลม เช่น รังของนกกระติด นกกระจอก ฯ ฯ

9. รังแบบแขวน (pendile nest) รังแบบนี้พัฒนามาจากการรังแบบถ้วย เพียงแต่ว่าไม่จำเป็นต้องใช้รังไม้ในการ รองรับรัง แต่จะสามารถสร้างขอบของรังให้ยึดอยู่กับกันง่าย ไม่ได้ รังทำด้วยใบไม้ ใบหญ้า และแขนงไม้เล็ก ๆ เช่น รังของนกชี้มัน และนกแวนตากา รังของนกกระจิง ซึ่งใช้ใบไม้ 2 ถึง 3 ใบมาเจาะตรงขอบใบไม้ให้เป็นรูแล้วร้อยให้ใบไม้ยึดติด กันด้วยไขพิชและไขแมงมุม จากนั้นก็ทำรังเป็นรูปถ้วยอยู่ ภายใน หรือรังของนกยอดข้าวที่ห้อยอยู่ใต้ใบพิชหลาย ๆ ใบ ก็จะเป็นรังแบบนี้ด้วยเช่นกัน พากนกระจิง (Tailor birds) นกจากจะเป็นนกที่สร้างรังได้ประณีตแล้วยังเป็นนกที่มีความ ชำนาญพิเศษในการเลือกชนิดของใบไม้และสามารถถูกอาชญาของ ใบไม้ได้ดีกว่าด้วย ใบไม้ที่นักใช้ทำรังต้องสามารถรองรับน้ำหนัก ของลูกนกทั้งรังรวมทั้งพ่อและแม่กันได้และใบไม้บนนั้นจะต้องไม่ เที่ยวงเวียนเสียก่อนที่ลูกนกจะออกจากรัง

10. รังแบบห้อยแกะง่ายได้อิสระ (pendulous nest) รังแบบนี้พัฒนามาจากการรังแบบเปล แต่ว่าจะต้องใช้พาก ใบหญ้ามาสอดประสานกันอย่างประณีตจนเป็นรูปถุงหรือรูป กระเปาะห้อยอยู่ตามกิ่งไม้อีกอย่างอิสระ เวลาเมื่อมีลมพัดก็จะแกะง่ายไป

มาได้มีทางเข้าออกอยู่ทางด้านข้าง เช่น รังของนกพญาปาก กว้าง นกกินปลี และกาฝาก ฯ ฯ จะทำรังห้อยไว้บริเวณปลาย กิ่งไม้ทำให้ดูเหมือนยอดไม้แห้งห้อยลงมา ส่วนนกกระจาบ ธรรมดาว่ามีการนำใบหญ้ามาสอดประสานเป็นกระเบาะห้อย อย่างประณีตและสวยงาม นกที่ทำรังแบบนี้ถือเป็นนกที่มี วิวัฒนาการสูงสุดในการทำรัง

11. รังแบบติด (adherent nest) รังแบบนี้พัฒนามาจากการรังแบบถ้วย แต่ไม่ได้ใช้รังไม้ในการรองรับรังเอาไว้ เนื่องจากนกบางชนิดมีน้ำลายเหนียว ๆ ที่สามารถใช้เชื่อมด้าน ข้างของขอบรังให้ติดกับกิ่งไม้หรือผักตี้ได้ เช่น รังของนกแอนฟ้า และนกแอนบินเริ่ว ทำรังเป็นรูปถ้วยเล็ก ๆ ขนาดพอติดกับฟอง ไนติดบนกิ่งไม้แล้วใช้น้ำลายยึดฟองไว้กับรังอีกชั้นหนึ่ง หรือรัง อาจจะทำด้วยน้ำลายล้วน ๆ อย่างเช่นนกแอนกินรัง รวมทั้งรัง ของนกนางแอนที่ใช้ดินโคลนเป็นส่วนประกอบในการทำรังจะ นำดินโคลนมาคลุกเคล้ากับน้ำลายของตัวเองเพื่อเชื่อมติดกับ ผักตี้หรืออาหาร และอาจมีหญ้าเป็นส่วนสำคัญในการทำเป็น รูปรัง

12. รังแบบถ้วยบนพื้นดิน (ground cupped nest) รังแบบถ้วยที่อยู่บนพื้นดินในกองพืชโดยจะใช้พื้นดิน รองรับรังเอาไว้ เช่น รังของนกกระจิงทางขาวเล็ก บางครั้งอาจมี ด้านข้างสูงขึ้นมาและมีหลังคาด้วยเศษใบไม้เป็นรูปโดมหรือแบบ ลูกนอล เช่น รังของนกเตี้วแล้ว นกระวังไฟ นกจับฝน และ นกเดัดิน ฯ ฯ

13. รังแบบถ้วยในโพรง (cavity cupped nest) เป็นรังแบบถ้วยที่ทำไว้ในโพรงไม้ธรรมชาติ เช่น รังของนกด็ด ในถ้วย นกกาเงนคง และนกบุนทอง หรือในโพรงไม้ที่เจาะขึ้นเอง ในกิ่งไม้ ฯ ฯ เช่น รังของนกได้ไม้ หรือในโพรงดิน เช่น รังของนก ภูหงอน หรือในซอกหิน เช่นรังของนกเขียงถ้ำ นกกาเงนน้ำ และนกมุดน้ำ หรือในกองฝอยลม เช่น รังของนกกระจิงคอกสีเทา ฯ ฯ

... มีนกหลายชนิดที่เข้ามาทำรังใกล้ ๆ หน้าต่างหรือ ประตูบ้านเพื่อหดลึกศัตรูธรรมชาติอย่างเช่น งู และนกกระปุด ในถ้วยที่คายจับลูกนกกินเสมอ หากเราเพิ่มการสังเกตขึ้นอีกนิดก็ อาจจะพบรังนกอยู่ใกล้บ้านและจะได้รู้ว่าจักษิช่องนกเพิ่มขึ้นอีก ถึงตรงนี้ก็ขอฝากท่านผู้อ่านถ้าพบรังนกไม่ว่าจะเป็นชนิดใด ก็ตามก็ขออย่าไปจับไว้หรือรังนก เพราะนกมีสัญชาตญาณระวัง กัยสูงมากถ้ามีสิ่งผิดปกติกับรังหรือกับไฟของเขากล้าดูแล้วคาดว่า จะไม่ปลดภัยในอนาคต เข้าจะทิ้งรังไปเลยแล้วไปสร้างรัง ที่ใหม่แทน ...

►เอกสารอ้างอิง

- ประภากร ราชาภัย. (2545). สัตว์ปีกเพื่อการอนุรักษ์. เชียงใหม่: ภาควิชาเทคโนโลยีทางสัตว์ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 281 น.
Wallace, G.J. and H.D. Mahan. (1975). An introduction to Ornithology. 3rd ed. New York: Macmillan. 546 p.
Walters, M. (1994). Birds' Eggs. London: Dorling Kindersley. 256 p.